

tom validum effecerit, se sola non sufficit ad dispensationem. Quando autem dubitatur de perfecta deliberatione, & additur difficultas executionis, tunc dispensationi locus est. Vehemens timor naufragii, periculi gravissimi ita interdum perturbare animum valet, ut perfectam impediat deliberationem, ita ut sufficientem interdum ratio esse queat ad dispensationem concedendam. Similiter gravissima difficultas non previa, sed tota post editum votum apprens, potest esse dispensandi causa. *Tamburinus, Salmanticenses, Sporer* contendunt difficultatem etiam præviam satis esse ad dispensationem; sed mihi hæc opinio falsa est. Si difficultati adjectum sit periculum grave violandi voti, tunc potest esse dispensationi locus. Dubium de emissio voto non est sufficientis causa ad dispensandum, sed tantum ad commutandum.

XXXIII. QUÆST. XXIV. Quid sit voti commutatio, & quis commutare vota queat? RESP. Est permutatio unius materiæ pro alia sub eadem voti obligatione. Differt à dispensatione, quæ tollit omnem obligationem, & ab irratione, quæ potest valde fieri etiam sine causa. Commutatio est effectus jurisdictionis spiritualis. Quisque augere, non diminuire vota sua potest. Vovisti centum aureos, potes dare ducentos: quia hæc est abundantior solutio, non commutatio. Disputant num quisque propria commutare vota queat. Adfirmant nonnulli; sed negant S. Thomas, S. Bonaventura, & alii antiqui. Commutatio est enim actus jurisdictionis spiritualis. Sæculares personæ carent hæc jurisdictione spirituali; ecclesiasticæ vero personæ exercere in semetipsas jurisdictionem spiritualem nequeunt: & ideo non valent propria commutare vota. Gravis asserunt adversæ sententiæ patroni hanc commutationem esse actum prudentiæ, non jurisdictionis spiritualis: nam in vera commutatione rescinditur prius vinculum, & aliud substituitur. Rescisio autem contractus actus est jurisdictionis. Ita est, inquiunt, quando commutatio non est in evidenter melius. Adversariorum plures statum questionis confundunt. Quando materia promissa augetur, non est commutatio, sed redundantior solutio. Vera commutatio est quando pro una materia, puta jejunio, substituitur alia, velut elemosyna. Ad hanc autem permutacionem requiritur jurisdictionem evidens est. Id concedunt adversarii, quando materia substituitur est, vel inferior, vel æqualis: quidni etiam, quando est major, & diversi generis? Accedit quod nemo sit iudex in propria causa: & difficile cognoscere homines valent, quid sit Deo gravis. Ergo standum promissis est, quæ infringi nequeunt absque mendacio, nisi interveniat jurisdictionis, quæ rescindat vinculum contractum. Nemo itaque propria auctoritate commutare materiam proprii voti in aliam materiam diversi generis potest; sed necessaria est jurisdictionis spiritualis. Hinc qui vovit unam Religionem, nequit propria auctoritate aliam ingredi.

XXXIV. QUÆST. XXV. An in votorum com-

mutatione servanda sit æqualitas materiæ? RESP. Bonacina, Leander, Diana docent commutari vota posse in materiam minorem; sed communior, & probabilior sententia defendit servandam esse æqualitatem morale. Commutatio siquidem contractus est: in omni autem contractu servanda æqualitas est, plus & minus juxta contractuum diversitatem. Hæc æqualitas non est arithmetica, & mathematicè accipienda, sed moraliter, seu quæ prudenter existimatur æquivalere materiæ, quæ prius voto subjecta erat.

XXXV. QUÆST. XXVI. Quæ causa requiritur ad licitam, validamque commutationem? RESP. Quando commutatio fit in evidenter melius à Prælo legitima auctoritate prædito, nullam requirit causam concedent omnes; idemque dicendum subdunt, quando materia substituenda evidenter æqualis est, & probabiliter melior. Quando vero summus Pontifex in Jubilæo, vel Bulla Cruciatæ, aut aliquo privilegio dæ facultatem commutandi vota, non requiritur aliqua causa peculiaris, sed sufficit executio operum quæ in præfatis Bullis præscribuntur: quia summus Pontifex talem imperitur facultatem ob bonum commune totius Ecclesiæ. Dum vero Prælati potestate ordinaria vota commutant in materiam diversi generis, tamen aliqua justa causa requiritur; non est semper necessaria gravis, sed interdum levis sufficere potest, ut commutatio sit licita: nam quando est in materiam æqualem valida est, etiam si sine causa, non tamen licita: si vero fit in materiam inferiorem sine causa, & illicita, & invalida est, ut probabilior opinio docet. Prælati vero sine causa vota commutans graviter peccat, quia abutitur facultate sibi concessa.

XXXVI. QUÆST. XXVII. Quid dicendum de commutatione votorum vi Jubilæi, aut Bullæ Cruciatæ? RESP. In Bulla Jubilæi amplior conceditur facultas, nempe commutandi vota triplicis peregrinationis Romanæ, Compostellanæ, & Hierosolymitanæ, & excipiuntur sola vota castitatis, & religionis. In Bulla Cruciatæ præter hæc duo vota excipitur etiam votum peregrinationis ultramarinæ. Duo vota castitatis, & religionis, quæ in utraque Bulla excipiuntur, sunt perfecta, & absoluta. Quare non sunt excepta non nubendi, non fornicandi, castitatis conjugalis, castitatis ad tempus limitatum, nec vota dolo, metu, aut errore edita. Hæc commutatio fieri tum intra, tum extra confessionem potest: quia privilegia quæ concedunt facultatem vota commutandi, non illigant confessioni sacramentali hanc commutationem, nisi Superiores aliter decernant. In hæc commutatione servanda est regula generalis commutandi, aut in melius, aut in bonum moraliter, prudenterque æquale.

XXXVII. QUÆST. XXVIII. An votum erogandi elemosynam tali Ecclesiæ, vel tali pauperi, possit post illius acceptationem commutari virtute Jubilæi, aut Bullæ Cruciatæ? RESP. Mihi affirmans opinio falsa est. Quoniam sive pauper, sive Ecclesiæ post acceptationem promissionis voto firmata: jus acquirunt in rem promissam. Præfata au-

autem privilegia facultatem non concedunt laudendi justitiam. Qui post susceptum Jubilæum recordatus alicujus voti, potest curare ut sibi commutetur, quia illius oblitio innoxia fuit. Transacto vero anno Bullæ Cruciatæ, gratiæ in eadem concessæ obtineri nequeunt. Qui principio hebdomadæ Jubilæi commutari sibi vota fecit sincero animo lucrandi Jubilæum, commutatio consilii, etiam postea negligentia, aut oblivione opera Jubilæi non impleat. Quoniam obligatio semel extincta, non reviviscit. Qui tempore Jubilæi commutare vota recusat absque justa causa, peccat plus, & minus juxta varietatem circumstantiarum.

XXXVIII. QUÆST. XXIX. Licite regressus est ad priorem materiam post factam legitimam commutationem? RESP. Si commutatio facta sit in minorem obligationem, & admixta fuit dispensatio, ad pristinam materiam regredi vovens potest, relicta materia substituta: quia nemo cogitur uti privilegio dispensationis sibi facti: ut communitur auctores docent. Disputant verò Theologi, an liber sit regressus ad materiam priorem, quando commutatio facta est in melius, vel æquale legitima auctoritate. Adfirmant Salmanticenses, Leander, Castropalaus, Laymanus, & alii. Quoniam, inquiunt, commutatio fit in favorem vovens. Contraria sententia mihi probabilior est. Siquidem ideo commutatio est in favorem vovens, quia auferretur prius vinculum, & aliud substituitur. Hic concluditur totus vovens favor. Poterò quando vovens acceptavit commutationem, seu onus substitutum, vinculo religionis se ad illud atrinxiit. Ergo nequit ab hoc debito se liberare, præsertim quando commutatio facta est in melius, quoniam hoc majus onus liberè acceptavit, & se eidem atrinxiit.

LIBER IV.

In II. & IV. Decalogi Mandatum.

DISSERTATIO I.

De Blasphemia, & Juramento.

CAPUT I.

Recensentur propositiones ab Ecclesiâ proscriptæ in materia juramenti.

I. EX sexaginta quinque thesibus quas anno 1679. damnavit Innocentius XI. sequentes spectant juramenti, & amphibologiæ argumentum, quas juxta ordinem quo in pontificio decreto recensentur, transcribam.

II. 24. Votare Deum in testem mendacii levis non est tanta irreverentia propter quam velis, aut possit damnare hominem.

25. Cum causa licitam est jurare sine animo jurandi, sive res sit levis, sive gravis.

26. Si quis, vel solus, vel coram aliis, sive

interrogatus, sive propriis sponte, sive recreationis causa, sive alio quocumque sine, juret se non fecisse aliquid quod revera fecit, intelligendo intra se aliquid aliud quod non fecit, vel aliam viam ad ea in qua fecit, vel quodvis aliud additum verum revera non mentitur, nec est perjurus.

27. Causa justa utendi his amphibologiis est quoties id necessarium, aut utile est ad salutem corporis, honorem, res familiares tuendas, vel ad quemlibet alium virtutis actum; ita ut veritatis occultatio censetur tunc expediens, & studiosa.

28. Qui mediante commendatione, vel munere ad magistratum, vel officium publicum promotus est, poterit cum restrictione mentali præstare juramentum quod de mandato Regis à similibus solet exigi, non habito respectu ad intentionem exigentis, quia non tenetur fateri crimen occultum.

CAPUT II.

Recensentur propositiones laxæ, quas non pauci docent in materia blasphemæ, & juramenti.

I. P. Thomas Tamburinus lib. 2. in Decal. cap. 6. §. 4. num. 17. „ Verba contra Deum in ebrietate, vel phrasi, vel ex inadvertentia orta ex inveterata consuetudine, blasphemæ nequaquam sunt.“

II. Leander à SS. Sacrament. tract. 1. de juram. disp. 5. quæst. 17. „ Qui ex habitu blasphemæ, mat absque plena, & sufficienti advertentia, ad peccatum mortale, tunc non committit novum peccatum mortale, sed solum peccatum, vit in causa, quatenus non abstinuit confecturam, dinem, ad quam advenit.“ Citat Bonacinum, Fillucium, Toletum, Sanchez, Tamburinum.

III. Idem Leander ibidem: „ Peccatne mortaliter qui inadvertenter blasphemat, quippè ita habitualiter dispositus est ut etiam si adverteret; blasphemaret? Probabilis responsio, deo, nec illum peccare mortaliter actu in proposito casu. Nam ut quis actu peccet, non vnius peccatum committat, non sufficit, quod habitualiter sit dispositus; & proclivis ad peccandum, sed requiritur necessario, quod actualiter, & in actu secundo sit.“ Citat pro hac opinione Sanchez, Fillucium, Laymanum, Trullenchum, & alios.

IV. P. Patritius Sporer tract. 3. in 2. præcep. Decal. cap. 1. sect. 1. num. 9. pag. 203. „ Per quæcumque verba, etiam expressum juramentum continentia, juretur, in foro conscientiæ, omnino semper attendenda est mens, & intentio jurantis ad dignoscendum, an verè juraverit necne. Aut enim positive quis intendit invocare Deum in testem, aut positive nolit invocare Deum, aut negative se habens, vel ignorans prescindit ab invocatione Dei. Si primum, certum semper est juramentum. Si secundum, certum non est juramentum in foro conscientiæ, sed tantum mendacium, si falsum

Cum casualitatem est jurare sine animo jurandi, sive res sit levis, sive gravis. 26. Si quis vel solus, vel coram aliis, sive interrogatus, sive propria sponte, sive recreationis causa, sive quocumque alio sine juris se non scisse aliquid quod revera fecit, intelligendo intra se aliquid aliud quod non fecit, vel aliam viam ab ea in qua fecit, vel quodvis aliud additum verum, revera non mentitur, nec est perjurus. Quisque confertur has duas proscriptas thelas cum doctrina P. Tamburini, judiciumque ferat sum sit vel leve discrimen.

V. Censores Theologiæ Christianæ hæc scribunt. Ergo iniquè Concina calumnias est tum in libro, tum in indice TAMBURINUM tanquam doctorem propositionem damnatam. Ut autem probent me calumniam esse Tamburinum, P. Suarez, inquit, docet lib. 1. de juram. cap. 1. num. 3. ipsam Tamburini doctrinam. Ergo falsò imponitur Tamburino, quod docuerit propositionem damnatam. Respondere jure possum. Certum est Tamburinum defendere propositionem damnatam, & quidem totidem verbis, ut omnibus sensu communis praevidis, & utramque doctrinam conferentibus compertum est. Quod porrò P. Suarez juxta censores eandem Tamburini doctrinam doceat, quid inde? Immunitas ab errore P. Suarez? Ego satageram liberare Doctorem eximium ab hac proscripta doctrina P. Tamburini. Si censores contendunt eandem esse Tamburini, & Suarez doctrinam, ipsi litem movere ob hoc amplius nolo. Advertant autem censores, P. Tamburinum aperte docere quæ sequuntur. Jurare sine animo jurandi, sive res sit levis, sive gravis, vel jurare verbis æquivalentis LICITUM esse cum causa. Hæc autem est ipsa propositio 25. damnata. Et propositio 26. similiter damnata contra usum æquivalentium asserit: Revera non mentitur, nec est perjurus. Jurant ergo isti. Sed quia mentitur iniquitas sibi, jurant hæc, & dolosè, & non jurant verè, & sincère, ut alitri sunt. Hæc obiter.

VI. QUÆST. III. An qui passim nomen Dei assumunt in vanum, licet nihil asserunt, vel negant, peccent mortaliter? RESP. Recole christiane lector Dei verba: Non assumes nomen Domini Dei tui in vanum, &c. Plurimi sunt qui quocumque ira, tedii, gaudii occasione, immò passim sanctissimum Dei nomen usurpant. Isti nomen Dei in vanum, & frustra assumunt. Peccare istos certum est, etiam si semper verum assererent. Porro ultra hoc peccatum in periculum se conjiciunt pejerandi. Ergo indigni sunt absolutione, nisi prius evellant hunc pravum habitum. Caveant itaque Confessarii absolvere istos sanctissimi divini nominis temeratores, & sacrilegos profanatores. Nec se decipi sinant à quibusdam Casuistis, qui, ut perverfam hanc consuetudinem excusent, scribunt, invocationem divini nominis non esse juramentum. Ex hac enim laxa doctrina proficitur abusus nomine christiano indignissimus.

CAPUT V.

Juramentorum divisiones, & conditiones explicantur

I. Juramentum aliud assertorium, aliud promissivum. Illud in confirmationem veritatis præsentis, vel præteritæ: istud ad rei futuræ promissionem confirmandam fit. In promissorio includitur assertorium quia qui jurat se aliquid facturum, primò Deum in testem vocat veritatis præsentis, nempe se nunc habere animum efficiendi quod promittit; secundò Deum invocat tanquam fidejussorem veritatis futuræ, nempe quod executioni mandavit rem promissam. Licet autem promissorio includatur assertorium, non tamen contra.

II. Ex parte modi jurandi dividitur juramentum in confessorium, quod fit per simplicem invocationem divini nominis; & in execratorium, quo invocatur Deus non tantum ut testis veritatis, sed etiam ut falsitatis punitor, ut si dicas: sic me Deus adjuvet, si falsum pronuntio. Reddit enim hunc sensum: Deus me non adjuvet, si falsum dico. Sunt alia plurimè execratoris formulæ, quas recensere non interest.

III. Rursus juramentum aliud simplex, quo utuntur privati homines; aliud solemne, quod fit quodam solemnè ritu, jure, vel consuetudine inducta, ut fit contractu Evangelicorum, vel sacramentum reliquiarum. Hoc juramentum solemne aliud verbale, quod verbis fit; aliud reale, quod contractu rei sacræ peragitur; aliud mixtum, quod ex utroque constat. Juramenta solemnia adhiberi in judiciis solent, suntque varia. 1. Nuncupatur juramentum calumniæ, quo actor jurat se licet in tentare non animo calumniansi, sed ob veritatem declarandam. 2. Est juramentum militis, quod in progressu litis iudex partibus imponit, ut abstineant ab ordinariis dilationibus. 3. Est juramentum suppletorium, quo probationem inopia suppletur, ut inquit Hebr. 6. Apostolus: Omnis contritio coram suis ad confirmationem est juramentum. 4. Tandem aliud est necessarium, quod in causa dubia iudex imponit, quia defunt probationes; aliud voluntarium, quod pars parti offert, quodque vitari potest.

IV. Disputant in utramque partem Jurisconsulti, utrum reo, vel actori in causa dubia deferendum juramentum sit, quod suppletorium vocant. Communiter sententia est, hoc juramentum reo, non actori deferendum esse. Non licet tamen hoc adhibere juramentum, nisi gravissima urgente causa. In causis verò criminalibus huic juramento suppletorio locus non est.

V. QUÆST. I. Quæ sunt juramenti conditiones? RESP. Tres, nempe veritas, justitia, & iudicium. In omni juramento primum necessaria est veritas; in cujus confirmationem divinum testimonium invocatur. Certitudo veritatis confideratur ex parte rei juratæ, quæ debet esse vera juxta communem intelligentiam, & consuetudinem; ut cum juratur discipulum frequentatè scholam, quod verum est, licet aliquando ab-

fuerit:

fuerit: tum ex parte jurantis, videlicet requiritur quod homo rem confirmet juramento, qualem in mente habet, seu prout illam scit: si arbitratur rem esse dubiam, illam jurare ut certam non potest. In juramento promissorio duplex veritas: altera præsens, seu dicti: altera futura, seu facti. Prior fita est in hoc quod jurator nunc habeat animum implendi quod spondet; posterior in rei promissæ executione consistit.

VI. Secunda conditio est justitia, quæ excludit à re confirmanda juramento quancumque rem, dictum, vel factum culpabile, iniquum, & improbum, sive iustum, sive alteri cuique virtuti adversetur. Ille igitur in justitia jurare dicitur qui rem justam, honestam, licitamque jurat. Tertia conditio est iudicium in eo situm, quod homo antequam juret, maturè, serioque perpendat utilitatem, & necessitatem jurandi. Hæc conditio prædentialis summooperè necessaria est, ut juramentum licitum sit, & virtutis actus: priores duæ requiruntur, ne juramentum sit peccatum.

VII. QUÆST. II. An qui in re levissima falsum jurat, peccet mortaliter? RESP. Negantem sententiam proscriptis Innocent. XI. num. 24. Vocare Deum in testem mendacii levis non est tanta irreverentia propter quam vellet, aut possit damnare hominem. Gravitas perjurii non desumitur à mendacio sive levi, sive gravi, sive jocolo, sive pernicioso, sed ex irreverentia quæ Deo irrogatur. Gravissima autem injuria Deo fit quoties ille in testem mendacii vel levissimi invocatur. Qui rem dubiam ut certam jurat, perjurus est.

VIII. QUÆST. III. Licet unum est rem quam probabilium tantum esse iudicis, jurare ut veram? RESP. Affirmans opinio mihi improbabilis est, quia materia juramenti est veritas non absolute peccata, sed eo modo quo cognoscitur. Ergo si jurator cognoscit rem ut probabilium tantum, nequit illam jurare nisi ut probabiliter veram. Quod alii dicunt, ad juramentum in iudicio præstandum requiri certitudinem moralem, in privatis verò juramentis sufficere probabilem, merum commentum est. Eadem quippe ratio formalis est juramenti publici, & privati.

IX. QUÆST. IV. Quæ certitudo requiritur ad juramentum? RESP. Certitudo alla evidens, & metaphysica, alla experimentalis, alla moralis, alla probabilis. Aliqui docent, sufficere certitudinem probabilem de re aliqua, ut jurare licet valeas. Quam opinionem rejicio tanquam falsam, ut dictum est: quia juxta Probabilitatem, quælibet opinio probabilis parit certitudinem moralem: aliunde quique amplecti opinionem probabilem valet ex duabus contrariis: ergo quisque potest eandem rem juramento vel negare, vel affirmare prout sibi placuerit. Hoc est legitimum Probabilissimi confectarium.

X. Ad juramentum itaque non sufficit certitudo probabilis, quæ dubitationem non excludit; sed necessaria est certitudo, non mathematica, sed moralis, omnis prudentis dubitationis experta. Certitudo necessaria pro licito juramento nisi debet certissimi argumentis, ut inquit Catechismus Tridentinus 3.º in 2.º p.º Decal. sec. 24

& com munis Theologorum doctrina hæc est. Docent quoque aliqui, ad juramentum præstandum in iudicio requiri certitudinem experimentalem, qualis habetur per visum: quia testes de auditu non admittuntur. Extra iudicium verò sufficere testem unum fide dignum, ut jurare quis licet possit. Sed dicendum tam intra, quam extra iudicium neminem posse jurare, ut veram rem quam ab unico teste audivit, sed debet eam jurare eo modo quo illum scit; nempe vel quia oculis compertam eam habet, vel quia narratione, aut attestacione ab aliis accepit. Cur coram iudice jurare verum est quod ab unico teste, licet fide digno, scitur? Quia unicus testis tantum non prebet certitudinem, quanta necessaria est ad licitum juramentum, institutum ad confirmandam veritatem. Qui narrat rem ut auditam ab unico teste, suo juramento non confirmat veritatem, cum nihil ponderis ipse præbeat, sed quod audivit, testatur. Ne multa, quod ex auditu, & relatione tantum scis, jurate dumtaxat debes te ex auditu scire: & quod tibi constar ex visu, jurate debes tibi ex visu constare.

XI. Gravissima diligentia adhibenda est in inquirenda veritate necessaria ad juramentum. Si accedat quod res confirmanda juramento sit magni momenti, in qua nempe agitur de damno, aut utilitate proximi, ex alio titulo, nempe justitia, major requiritur diligentia, ut vitetur damnum proximi. Prior diligentia requiritur ex titulo Religionis, ut vitetur perjurium. Quare qui negligens graviter est in inquirenda veritate juranda, graviter peccat, quia periculo pejerandi se exponit. Similiter graviter peccat qui persuadet alicui ut juret rem quam iste ignorat, ut omnes adfirmant.

XII. QUÆST. V. An defectus justitiæ in juramento assertorio sit peccatum mortale? RESP. Si assertorio jurantis sit peccatum mortale defectus justitiæ, est peccatum mortale: si verò assertorio quæ juramento firmatur, est tantum peccatum veniale, veniale quoque erit abusus juramenti. Defectus iudicii communiter est peccatum veniale, quando res quæ juratur, evidens juranti est, solumque abque necessitate jurat. Si verò defectus iudicii sit in inquirenda juramenti veritate, tunc negligentia potest esse gravis, & mortifera.

CAPUT VI.

De juramento promissorio

I. QUÆST. I. An defectus veritatis de presenti, vel de futuro in juramento promissorio semper sit peccatum mortale? RESP. Omnes fatentur defectum veritatis de præsentis esse peccatum mortale: quia respectu veritatis præsentis juramentum promissivum convenit cum assertorio. Similiter defectus veritatis de futuro in gravi peccatum mortale est, ut omnes adfirmant. Disputant verò, num peccatum mortale sit, quando res jurata levis est? Alii adfirmant, alii negant. Aliqui distinguunt materiam levem in integram, & in partialem. Jurasti erogare decem

obo-

veritatem celare possit. Sufficit enim peccatum mortale? RESP. Adfirmat communis, & vera sententia; immo blasphemia, quae habet adjectum errorem intellectus, & Dei odium, est peccatum omnium gravissimum.

XXIX. Similiter non esset pluraquam veniale mendacium, dicere juro, ablata? cum vere nihil uratur. P. Thomas Sanchez lib. 3. in Decal. cap. 6. num. 3.

CAPUT III.

De blasphemia.

QUAEST. I. Quid, quae duplex sit blasphemia? RESP. S. Thomas 2. 2. qu. 92. art. 1. hanc blasphemiae definitionem tradit: Blasphemia est deogitio divinae bonitatis. Idque bifariam accidit. Primum affingendo Deo quod nec habet, nec habere potest. Secundo ab eo removendo, quo carere nequit. Hoc autem fieri potest, vel intellectu tantum, vel simul etiam affectu pravos. Si corde tantum fiat, est blasphemia cordis: si foras erumpat, erit blasphemia oris.

II. Dividitur blasphemia in haereticalem, quae mentis assensu Deo affingit aliquid, vel removere aliquid ab eo quod ei convenit; ut si quis effusiat: Deus est injustus, non est omnipotens, non est bonus: & in simplicem, quae solo pravitate affectu absque mentis assensu aliquid Deo affingit: vel imprecatur; ut si quis dicat, Si maledictus Deus, quin mentis assensu credat Deum dignum esse maledictione. Ad haereticam enim semper requiritur assensus mentis cum pertinacia voluntatis. Forum exterius reum heresis talem damnet, quia exterior prolatio haereticalis est; & de internis Deo iudicium reservatum est.

III. Dividitur rursus blasphemia in eam quae est in Deum, & in eam quae est in Sanctos. Illa proximè, & directè Deum, haec Sanctos spectat. Rursus alia est enuntiativa, ut si quis dicat: Ad injuriam Dei hoc volo facere: alia detestativa, ut si dicatur, Peccat Deus: Alia irrisoria, ut fuit illa: Vab qui destruit templum Dei. Blasphemia in Deum, & in Sanctos differunt specie, quia licet opponantur uni virtuti Religionis, specie tamen differunt vitia eidem opposita: cultus enim Dei, cui opponitur blasphemia in Deum, pluraquam specie differt à cultu Sanctorum, cui opponitur blasphemia in Sanctos. Explicandæ ergo in confessione sunt blasphemiae istae, ut vel ipsi adversarii fatentur. Quare nimis laxa est sequens opinio P. Tamburini, qui lib. 2. Meth. Confess. cap. 3. hæc docet: Quamvis probabilius sit cum Suarez, & Sanchez, blasphemias contra Deum, contra Beatissimam Virginem, & contra Sanctos, differre specie; tamen cum probabile sit ex Astaro apud Dianam non differre, satis erit, si in confessione aperiantur numerus blasphemiarum; nec explicare opus erit, &c. fuisse contra Deum, vel Beatissimam Virginem, vel contra Sanctos.

IV. QUÆST. II. Estne blasphemia genere seu peccatum mortale? RESP. Adfirmat communis, & vera sententia; immo blasphemia, quae habet adjectum errorem intellectus, & Dei odium, est peccatum omnium gravissimum.

V. Qui ex inveterata consuetudine blasphemant, sceleratissimi sunt; & opiniones in excusationem eorum, qui ex consuetudine blasphemant, & lacrymis potius defendendæ quam rationibus oppugnandæ sunt. Nam habitus, & consuetudo per penitentiam non retrahata non auferunt libertatem, sed eam firman in malo.

VI. QUÆST. III. Variæ sunt blasphemandi formulae? RESP. Multiplices sanè sunt, quas breviter recensere. Jurare serio per falsos deos, per Jovem, per Mercurium, &c. blasphemia est, quia cultus Deo debitus, & demonibus tributus. Qui verò joci causa, & animo deridendi, non colendi falsos deos jurat per Jovem, non blasphematur, nec culpam perperat. Blasphemia verba sunt illa quibus ea quae fidei sunt, renegantur, ut si dicatur: Renego Deum, Sacramenta, &c. si dicatur: Velit, nobis Deus, hoc faciam: vulgò ab dispecto di Dio. Laudare Deum verbis obsecris, aut Christi, Sanctorumque pudenda membra nominare blasphemiam sunt. Jurare verò per caput, per corpus Christi, non est blasphemia. Ab his tamen juramentis omnino abstinendum est. Blasphemia est enuntiare diabolum omnipotentem, aut sanctum. Amatam puellam deam, vocare non est blasphemia, quia ipsa eidem deitas puto tribuitur; indignæ tamen homine christiano locutiones sunt. Blasphemie quoque vel ejusmodi expressiones: Non credo Deum, Crucem, Evangelia, Sacramenta, si ita res se habeat; quidquid in oppositum dicat Tamburinus. Qui fallum jurat, non est blasphemus.

VII. QUÆST. IV. Quae sunt poenae in blasphemiam constituta? RESP. Poena capitis blasphemiam pledebantur in veteri lege, Lev. 24. ubi hæc habentur: Qui blasphemaverit nomen Domini, morte moriatur. Lapidibus opprimet eum omnis multitudo, sive ille civis, sive peregrinus fuerit. Jus civile ultimo supplicio puniendos blasphemos decernit, quæ leges desuetudine evanuerunt quantum ad capitis poenam: omnes tamen Principes severe in blasphemos animadverunt.

VIII. QUÆST. V. Qui blasphemus audit, debetne eos ad iudicem deferri? RESP. Adfirmat communis sententia: idque præcipiunt, & Julius III. & Concilium Lateranense sess. 9. cap. Ad abolendum. Quod intelligendum est, si blasphemiam sit haereticalem, ut clarius suo loco diceatur. Contingendi verò omnes blasphemii sunt. Sepè correctio omittitur sub prudentiæ carnalis obtentu, & humanorum respectuum furo. Si haereticalem blasphemiam fuerint, denunciandæ sunt iudicij legitimo iuxta morem regionum.

IX. QUÆST. VI. Quomodo se gerere cum blasphemis Confessarii debent? RESP. Si blasphemiam sint simplices, ab eisdem abolere Confessarius valet penitentem. Similiter abolere potest à blasphemiam exterius tantum haereticam, quando nul-

nullus adit error interior. Antequam Confessarii blasphemos absolvant, gravem penitentiam imponere illis debent, ut Concilium Lateranense sess. 9. §. Ad abolendam. præcipit his verbis: In suo penitentia nemo blasphemiam reus absque gravissima seorsu Confessarii arbitrio injuncta penitentia possit absolvi. Respondent communiter benigni Probabilistæ, hoc Concilij decretum non esse usu receptum. Eccc non est usu receptum? Ad hoc nullum responsum præbent Leander, Sanchez, Castropalaus, Salmanticenses, auctores istius interpretamenti. Revera non est usu receptum, seu executioni mandatum decretum istud. Sed cur? Quid causas inquiris? Quia benigni Confessarii noluerunt illud executioni demandare: ad istos enim executio attinet. Ergo si non est usu receptum, benigni Confessarii in causa sunt cur sacri generalis Concilij decretum desuetudine jaceat. At numquid hæc Casuistarum, & Confessoriorum negligentia efficere valet, ut conciliare decretum in sumum occidat? Nonne Tridentinum præcipit, ut pro criminum qualitate penitentiam congrue imponatur? Nonne lex, & naturalis, & divina id præcipit ut gravissimum scelus, quæ blasphemiam est, gravi penitentia plebatur? Caveant itaque Confessarii ab hac, & simili quorundam Casuistarum benignitate. Leander disp. 2. quæst. 67. docet absolvendos esse illos qui ex consuetudine blasphemant, si verò doleant, & pro hac sua opinione citat Castropalaum, Hurtadem, Trullenchum, & alios. Sed hæc opinio damnata est. Numquid enim verè dolet consuetudinarium, qui à prava consuetudine recedere negligunt? Prudenter judicare non potest Confessarius, immò oppositum arguere debet.

CAPUT IV.

De juramento, variisque jurandi formulis. Laxa P. Tamburini doctrina rejicitur.

NON assumes nomen Domini Dei tui in vanum: nec enim habebit infontem Dominus cum qui assumpsit nomen Domini Dei sui frustra: Exod. c. 20. Meditare, christiane lector, hæc Dei verba. Non minatur Deus perjurus, sed illis qui frustra, qui in vanum assumpserint nomen Dei. Frustra autem, & in vanum sanctissimum Dei nomen assumunt qui absque urgenti necessitate illud usurpant. Hæc paucissima Dei verba sufficienter ad resolvendas innumeratas de juramento quaestiones, nisi subtilitas, & cavillatoria nonnullorum Casuistarum interpretamenta splendidissimam, & gravissimam veritatem obscurassent.

II. QUÆST. I. Quid sit juramentum, & quomodo jurandi formula? RESP. Juramentum est invocatio divini nominis ad fidem faciendam, aut promissionem firmandam, ut cum S. Thoma 2. 2. quæst. 89. art. 1. Theologi docent. Juramentum, jururandum, & sacramentum in hac materia synonyma sunt. Igitur juramentum presè acceptum est invocatio divini testimonij in confirmationem certitatis. Quod pluribus modis agere possumus 1. Expresè cum verbis Deum in testem vocatur. 2.

Tacite, ut si rogaris num jures, nutu, capite, gestu, oculis annuas. 3. Falso, ut dum tibi juramentum præstandum proponitur cum libro Evangeliorum, librumque tangas; juras, etiam si nihil proferas. 4. Mente: dum animo juras te aliquid facturum, in foro interiori juramentum abstringeris. Si jures librum putatum Evangeliorum tangendo, si postea comprehenderes librum esse profanum, juramentum teneret, illudque servare deberes, quia materialis diversitas est.

III. Variæ sunt jurandi formulae. Juro per Deum. Mihi Deus testis est. Vivis Deus. Testem invoco Deum vivum. Per Deum; per fidem Dei, per fidem Christi. Hæc omnes sunt formulae juratoriae. Ad has revocantur quæ sunt per creaturas: Per Cælum, per terram, per animam meam, per salutem meam, per Anglos, per B. Virginem, per Sanctos. Hæc creaturae peculiarem habent respectum ad Deum, sicut, & istæ, per Templum, per Altaria, per Evangelia, per elementa. Secus dicendum, cum juratur per creaturas infimas, vilesque, ut si quis juraret: Per meam barbam, per meos capillos, per meum canem, &c. Licet enim omnes sint creaturæ Dei, in his tamen jura communem acceptio nem peculiari modo non respiciunt divina bonitas: idè non efficiunt juramentum. Si tamen in obliquo Deus invocaretur, ut si quis diceret: Per hunc Dei panem, per Dei ignem, per aerem Dei, per hanc creaturam Dei: verum esset juramentum. Juratorie quoque vel sequentes formulae. Sic me Deus adjuvet, demon ne arripiat, moriar, peccem, si ita non est. Immo hæc sunt juramenta execratoria. Qui vero dicunt, in rei veritate, professio, per fidem meam, in fide boni viri, in mea conscientia, non jurant.

IV. QUÆST. II. An jurent homines pastim ajenes: Par Dios, ut Hispani; Per Dio; ut Itali; par Dio, ut Siculi, seu per Deum ita est? RESP. Negat P. Patritius Spoter tract. 3. c. 1. sect. 1. n. 9. rationemque assignat, Alioquin semper jurarent, & sapienter perjurarent qui ad singula ferè verba effusurunt illud suum per Deum, per Sacramentum, &c. Na robustissima ratio! & hoc principio utuntur frequenter non pauci Casuistæ. Eandem doctrinam docet P. Tamburinus lib. 3. in Decal. cap. 1. §. 3. n. 6. his verbis. Licet ego dicam, Juro per Deum, si nolim per hæc verba Deum ut testem meo disti implorare, utique non implorabo nisi valide materialiter, sicut pñtacus à magistro eductus eadem verba profert. Hanc eandem doctrinam repetit, & clarius explicat ibidem cap. 3. §. 4. n. 1. his verbis P. Tamburini. Certum est juro sine animo jurandi, sive res sit levis, sive gravis, vel jurare verbis æquivocis non esse iurum sine casu; LICITUM esse cum causa iuxta ea quæ diximus c. 2. §. 2. Quid dicit Tamburinus citato c. 2. §. 2. quod se remittit? En ejusdem verba. Quis si an liceat juranti accipere verba in alio sensu ab illo quem quæst. 89. art. 1. Theologi docent. Juramentum, non dormivisse, intelligendo vestitum. . . Resp. Secere. . . At est non saltem veniale sic per equivocationem jurare? Resp. Si aliqua subita causa. . . nullum est peccatum. Si nulla sit causa, veniale erit. Propositio damnata ab Innocentio XI. hæc est, nempe 23. Caus

sum, sic asseruit. Si tertium, iterum non est juramentum, quia eo ipso Deus non invocatur ut testis; alioquin semper juraretur, & sepius perjurarent qui ad singula ferè verba effutiant illud suum per Deum, per Sacramentum, &c. Undè Confessarius audiens penitentem, falso jurasse se accusantem, non statim eum perjurasse censere debet, sed interrogare, an intenderit Deum invocare in testem, & quidem falsitatis. Et longè vocare in testem, non fuisse perjuriam, sed sepius deprehendit, non fuisse perjuriam, sed tantum mendacia ex materia sua dijudicanda, aliquando officiosa, aliquando jocosa, & sic venialis. Neque cum jurans se falso jurasse testatur, ei fides habenda; sed interrogandus, utrum quando per Deum affirmavit rem ita esse, intenderit Deum invocari in testem, & quidem falsitatis?

V. P. Thomas Tamburinus lib. 3. in Decal. cap. 1. §. 3. num. 6. pag. 78. Felix Potestas tom. 1. part. 2. de 2. precept. Decal. cap. 2. num. 1133. pag. mihi 111. Per quæcumque verba, etiam perpicue Deum continentia, multo magis dubie, emittitur juramentum, erit omnino, & semper in foro conscientie ad intentionem jurantis attendendum, si velimus deprehendere, an verè juramentum sit. Vel enim, quæcumque tandem verba proferantur, intendit quis primò positivè invocare Deum, vel secundo positivè non invocare, vel tertio (scilicet) cindit ab ejusmodi invocatione, hoc est nec intendit, nec non intendit invocare. Partitio videtur adequata: continet enim contradictoria, & præcisionem ab ipsis. Jam si primum, certo erit juramentum, ut ex se patet. Si secundum, certo juramentum non erit, ut fatentur communiter Doctores. Licet enim ego dicam, juro per Deum, si nolim per hæc verba Deum ut testem mei dicti implorare, utique non implorabo, nisi valde materialiter, sicuti pfitatus à magistro edoctus eadem verba proferret. Certè in Sicilia ignobiles viri unoquoque verbo per Deum jurant. Quis autem dicat eos ignobiles verè jurare, cum nec ipsi aliquando sciunt, quid significet illud per Deum? Videtur autem ex sua notione significare per Deum, Denique si tertium, certò item juramentum non erit, quia non invocatur Deum. Cum enim hic abstrahat ab invocatione clarè apparet invocationem non exhibere.

VI. Leander à SS. Sacram. tract. 1. de Juram. disp. 7. quest. 8. pag. 46. Ad veritatem juramenti assertorii exigitur, & facti est ut jurans ita rem se habere arbitretur prudenter, & non levi conjectura ductus, sed certa, aut verisimili, atque probabili. Tamburinus tamen addit, quod ad jurandum non sufficit quilibet probabilitas; sed ea, quæ ad certitudinem moralem faciendam perveniat, necessaria sit. Sed certè quilibet probabilitas facit moralem certitudinem, ut sæpè diximus cum communi. Undè, ut bene ait PALAUS, sufficit, si prudenter, hoc est secundum probabilem rationem, ita esse arbitretur. Quod quæ-

libet probabilitas faciat moralem certitudinem, est propositio quæ in altera ab Ecclesia damnata continetur. Sequitur ex hac doctrina ut quisque valeat eandem rem juramento, aut adfirmare, aut negare.

VII. P. Thomas Tamburinus lib. 11. in explic. Decal. cap. 2. §. 2. num. 1. juro 9. gr. per Deum me hac nocte non dormivisse, intelligendo vestitum, me non habere pecuniam, intelligendo, quam tibi elargiri velim; uxorem, vel maritum, intelligendo legem non fregisse, intelligendo manifestè; & non debere à me tibi centum, intelligendo, ita ut non possim ea mihi compensare cum alio centum, quæ tu mihi debes.

Resp. Licere, ut iidem docent (nempe Lefsius, Castropalaus, Rebellus, Bonacina) & docetur passim, præcédendo tamen à damno, quod doloso hoc juramento injustè fallitur, no, quod doloso hoc juramento injustè fallitur, rem, etiam si quis non sit rogatus jurare, sed se offerat.

VIII. Antonius à Spir. Sanct. tract. 5. de Juram. disp. 1. sect. 9. num. 53. pag. 142. Rogatus à iudice de delicto, quod saltem sub opinione probabilis non tenetur manifestare, ut si solum deur semiplena probatio, negare potest se illud commississe, subintelligendo in casu, vel ad dicendum. Immo potest se offerre ad sic jurandum, quando id opus esset.

IX. Idem ibid. num. 54. pag. 143. Mulier quæ adulterium commisit, potest sub juramento negare se commississe, subintelligendo, ut manifestare tentatur.

X. Castropalaus tract. 14. disp. 1. punct. 7. Lelsius lib. 2. cap. 42. dub. 9. num. 4. Leander tract. 1. disp. 45. quest. 27. Candidus disp. 2. art. 3. dub. 14. Mercatoribus, qui non possunt iustum pretium ab emporibus obtinere, nisi jurent tanti, vel tanti sibi mercem stare, cum de facto non stet, jurare quidem possunt tanti sibi stare, subintelligendo computatis omnibus expensis, vel tanti sibi stare cum alia merce quam habent doni, vel alibi emerant.

XI. Candidus disp. 26. art. 4. dub. 14. Leander tract. 1. disp. 45. quest. 28. Palaus, Bonacina, Rebellus, & alii peus Leandrum. Idem dicendum de euptoribus, qui, ne cogantur emere mercimonia à mercatoribus supra iustum pretium, adfirmant sub juramento, res ab aliis minoris emisse, vel sibi offerri minoris pretio; ut venditores descendant ad iustum, vel infimum pretium, intra iustum tamen, mente concipiendo res minoris emisse, vel sibi oblatas minoris pretio, quas alio tempore emerunt.

XII. Castropalaus tract. 14. disp. 1. punct. 7. num. 16. pag. mihi 111. Leander tract. 1. disp. 45. quest. 37. & penes istos Sanchez, Bonacina, Suarez, Lelsius, Trullench, Diana, & alii: Etiam, si rogans omnem æquivocationem vellet excludere, & ultra juramentum de re facta, petat juramentum de calumnia, exigatque juramentum dicendi veritatem sincerè abique ulla æquivocatione, adhuc poteris jurare am-

phi-

phibologico juramentum, & restrictioe facta: quia subintelligere potes, te juraturum abique æquivocatione injusta. Nulla enim propositio, tam ampla sumi potest quin aliquam restrictionem, nem habere possis in mente.

XIII. Titius qui inducit testem ad jurandum fallum, quod testis putat esse verum, non peccat, licet ipse Titius sciat esse fallum. Petrus Hurtado, Diana, Tancredus apud Tamburinum, qui hanc opinionem ut probabilem suscepit lib. 2. cap. 1. §. 6. num. 7. pag. 60. P. Matheus Moya tom. 2. ad tract. 2. disp. 1. q. 7. num. 2. pag. 116. Ego puto in praxi securam. Probabilem dixerunt Tamburinus, Diana, Lander, Hurtado, & alii similes: securitatis incrementum adject P. Moya.

XIV. Patricius Sporer tract. 3. in 2. precept. Decal. cap. 1. sect. 4. num. 151. pag. 233. ex Tamburino lib. 3. cap. 1. §. 5. & aliis: Con-suetudo culpabiliter retenta jurandi fallum de-liberatè, seu indifferenter verum, & fallum, probabilius non est peccatum distinctum apertum, in confessione ab ipso peccato actuali, si perjurii: sed sufficit confiteri ipsum actum perjurii.

XV. Idem ibidem: Moraliter enim minus deliquisse censendus est qui consuetudinis consuetudine impetu pejeravit, quamvis deliberatè, quam qui recenti, & spontanea mente, ac liberatè.

XIV. Joannes Sanchez in selectis disp. 9. apud Tamburinum lib. 3. cap. 1. §. 5. num. 3. pag. 79. Igitur impertenda est penitenti absolutio volenti, & proponenti cessationem peccati, & nullam externam habenti occasionem, quantumcumque consuetudini peccati addictio.

XVII. Tamburinus Method. expel. Confessar. lib. 2. cap. 3. §. 3. num. 21. pag. 109. Qui ex inveterata consuetudine advenit jurat fallum, satis est ne dicere, semel juravi fallum; an potius necesse erit etiam addere, id fuisse, ex mala consuetudine: Respondeo, non esse necesse. Idem dic, ut semel hac occasione dicam, de inveterata consuetudine fornicandi, blasphemandi, & cæterorum similium: par enim est ratio.

XVIII. Patricius Sporer loc. cit. num. 154. Intelligi tamen, dummodo actu positivo illam pravam consuetudinem non accipiet, vel approbet; sed solum negativè se habens, tam vincere negligat, vel desperet: quod sanè non verum, & valde notandum Confessario, ne nimium vexet conscientias afflictas. Non est vexandus, qui desperat vincere consuetudinem jurandi: quia non raro contingit eos sic desperare victoriam: ideo urgendi non sunt ad præfatam consuetudinem evellendam. Hæc doctrina obtrudit quorundam præceptorum observandorum impossibilitatem.

XIX. P. Dominicus Viva tom. 1. part. 2. q. 7. art. 7. num. 3. pag. 86. & plures alii: Qui verò habet consuetudinem, tam jurandi, quam mentendi, non tamen conjungendi juramentum cum mendacio, si quoties jurat, adver-

tenter jurat, & procurat non conjungere cum juramento mendacium, neque teneatur sub mortali talem consuetudinem extirpare. XX. Castropalaus tom. 3. tract. 14. disp. 1. punct. 7. num. 4. Si enim aliqua causa honesta, occultandi veritatem intercedat, qualis esset, si ad tuam, tuorumque salutem, honorem, rem familiarem tuendam conveniret occultatio: aut si conveniret ne annuere interroganti injustè; nullam culpam committis sic ampphologicè jurans. Quod verum habet, etiam si non rogatus jures, sed te offitas ad jurandum; si tamen jurandi occurrat, quæ veritatem honesta causa intercedat.

XXI. Rogatus de delicto, quod saltem sub opinione probabilis non tenetur manifestare, vel ex eo quod non juridicè rogaris, vel ex eo quod tibi grave nocentium ex manifestatione provenit; negare poteris te fecisse, subintelligendo in carcere, vel ad dicendum. Idem ibidem.

XXII. Rogatus, an promiseris matrimonium, à cuius obligatione secundum opinionem probabilis non tenetur manifestare, nem probabilis immunis es, jurare poteris non promississe, subintelligendo, ut tenearis. Idem ibid. num. 5.

XXIII. Exemptus probabiliter à gabelle solutione, jurare poteris te non portare talem, aut talem rem, esse portes, subintelligendo, ita ut gabellam debeas. Idem ibid.

XXIV. Pro supra dictis est maxime advertendum, utentem aliqua ex dictis amphibologis debere scire, saltem in genere, se posse abique mendacio veritatem tegere. Non tamen opus est in particulari cognoscere modum quo debet regi. Quocirca si intendat jurate eo sensu, in quo vir doctus verum reperit, & sciat verum reperiri posse, sufficit ad excusationem perjurii. Idem ibid.

XXV. P. Dominicus Viva in Comment. proposit. 27. Innocentii XI. Quando tamen non occurrit commoda æquivocatio, aut restrictio externa, si causa sit gravis, rusticis possunt usu duplicis scientia facile obvio veritatem occultare, non animo decipiendi, sed sublimi permittendo deceptionem.

XXVI. Consuetudinarius, ut in pejerando, est sæpè promissus, & emendatus numerum, quam fuerit, absolvi potest dummodo dolorem habeat, & emendari promittat. P. Torrecilla tom. 1. Sum. tract. 3. disp. 1. cap. 2. sect. 1. num. 105. Laudat Palaum, & Bonacina.

XXVII. Esti verba secundum se æquivalentia, nec nisi verum sensum habeant, nihilominus ratione circumstantiarum loci, temporis, officii, interrogantis, & responsionis, &c. restrictio, quæ alias esset purè mentalis, fieri potest sensibilis, & à mendacioso, & perjurio excusari, ac cum justa causa ejus usus licitus fieri. Idem consult. 23. num. 134.

XXVIII. Immo nec opus est quod jurans, vel attestans agnoscat specificum modum quo

ve-

obolos: erogas novem, retento uno. Illi leviter te peccare ajunt: quia inquit, non deest tota veritas juramento, sed tantum minima pars. Auctores utriusque sententiae hanc tertiam rejiciunt, ut inutilem, & ineptram: quia admisso quod defectus integre materiae sit mendacium, etiam defectus materiae partialis mendacium est. Mendacium autem in juramento infert perjurium. Inep- ta quoque est opinio haec, quia vix in praxi accidit. Quis enim adeo demens est ut velit ob rem levissimam, impleta majori parte, lacerare juramentum? Rejeda igitur hac opinione, quaenam ex duabus extremis opinionibus est probalior, quando tota, & integra materia levis juramento confirmata omittitur?

II. Mihi probabilior videtur sententia adfirmans, te peccare mortaliter in proposito casu. Eam S. Thomas 2. 2. *quest. 89. art. 7.* docet his verbis: *In juramento quod praefatur de his quae sunt fenda à nobis, obligatio cadit, è contra super rem, quam aliquis juramento firmavit. Teneatur enim alii quis ut faciat verum esse id quod juravit, alioquin deesse VERITAS à juramento.* Eandem doctrinam defendit S. Antonius, & S. Raymundus, Catechisticus Tridentinus, Gersonius, & alii gravissimi Theologi. Ratione confirmatur sententia haec. Juramenti promissoria veritas est executio rei futurae, sicut veritas assertoria est res praesens. Defectus veritatis praesentis etiam, levissimae rei in assertorio est perjurium mortale. Ergo similiter defectus veritatis futurae in promissorio est perjurium lethale. Confirmatur. Ideo in juramento assertorio defectus veritatis in re levissima est semper peccatum mortale, quia Deus adducitur in testem falsitatis. Sed quoties non impletur res promissa confirmata juramento promissorio, Deus adducitur in testem mendacii. Ergo committitur perjurium mortale. Mirifica sunt responsa, quae Cardenas, Lacroix, & alii praebent: idcirco brevitate studio illa praeterco. *Leg. eximii potest contraria opinio à thesi damnata: Vocare Deum in testem mendacii levis, &c.* Sententia nostra intelligitur de juramenti serio, & animo deliberato factis; secus de illis quae edunt matres verberandi filios, aliosque similibus. Peccat mortaliter juxta omnes, qui sub juramento rem promittit animo dubio illam implendi.

III. **QUEST. II.** An mortaliter peccet contra Religionem qui jurat se aliquod grave peccatum patratum? **RESP.** Adfirmant omnes. Excusant verò non pauci à peccato gravi eum qui juraverit se patratum peccatum veniale, ut videre licet apud Salmanticenses *tract. 17. cap. 2. punct. 5. num. 54.* Verum opinio haec mihi non probatur. Qui jurat sine animo jurandi, mortaliter peccat. Cuius Quia abutitur juramento. Sed peior, ut mihi videtur, abusus est, dum quis juramento abutitur ad confirmandam iniquitatem patrandam.

IV. Quod peccatum mortale sit jurare sine animo jurandi, patet ex thesi 23. proscripta ab Innocentio. XI. Qui jurat fallum sine animo jurandi etiam in materia levi, peccat mortaliter, quia abutitur juramento in confirmationem mendacii.

Qui jurat commissionem peccati venialis, Deum adducit in patrocinium iniquitatis. Gravitatem perjurii non tam desumitur à gravitate materiae, quam à gravi injuria illata majestati, & sanctitati divinae.

V. P. Lacroix *lib. 3. p. 1. dub. 14. n. 277.* docet cum multis, quos citat, non peccare mortaliter, qui jurat verum sine animo jurandi in materia levi, dummodo non fiat juramentum in judicio, in contractu, aut in simili negotio. Pro hac opinione citatur etiam P. Suarez. Verum quomodo eximi à praefata thesi damnata haec opinio possit, mihi non constat. Quare probabiliorum iudicio sententiam contrariam Cajetani, Armilla, & aliorum docentium, hanc peccare mortaliter ob sacrilegium juramenti abusum. Qui enim jurat sine animo jurandi, intentionem efficacem jurandi habet, & inefficacem non jurandi. Pendet utique juramentum ab intentione hoc in sensu ut homo non ex subreptione, non ex lapsu lingue, sed scilicet, & advertens, seu deliberato animo jurare debeat. Porro quando sciens, & advertens jurat, non est in ejus potestate suspendere intus intentionem jurandi. At responsa suspendit, inquit, animum jurandi, licet extrinsecus juret. Respondet deo suspendere inefficaciter. Quoniam dum extrinsecus jurat, hoc intentio quae foras erumpit, efficax est, & praevalet intentioni interiori: idcirco sic jurans revera pejerat. Similiter qui jurat animo non se obligandi, responsa obligatur. Juramentum enim includit obligationem. Ergo quia voluntate quis vult juramentum, eadem vult, aut velle debet quod necessario juramentum consequitur.

CAPUT VII.

De juramento dolo, equivoco, & amphibologico, & de restitutionibus mentalibus.

I. **A**veca delibabo ex *diff. 3. lib. 5. tom. 3. Theol. Christ. Plato, Origenes, S. Hilarius, S. Joannes Climacus, Martinus Duminensis, Cassianus licitum mendacii usum in extrema necessitate docuerunt. Ex ethnicis Aristoteles, ex Patribus Lactantius, S. Basilus, & S. Gregorius, sed praeter omnes S. Augustinus calumniam contra mendacium duobus integris libris, quorum unus est de mendacio, alter contra mendacium. Eorumdem synopsis texui hoc est. Doctrinam Augustini utpote evangelicam adoptarunt omnes christiani Doctores, quorum nemo post Augustinum, licitum in quovis casu mendacium propugnavit umquam.*

II. Decimo sexto cadente saeculo, Probabilismo invento, restrictionum mentalium usus maxime prodit. Inter ceteros recentiores Theologos, qui latius, simulque laxius, ut mihi videtur, restrictionum mentalium inventum amplificaverunt, sunt P. Sanchez, & P. Tamburinus. Paucis doctrinam istorum perstringam.

III. Sanchez *lib. 3. in Decal. cap. 6. num. 15.* Possunt absque mendacio verba usurpata, licet ex sua significatione non sint ambigua, nec cum verum sensum admittant ex se, nec ex

circumstantiis occurrentibus; sed tamen verum sensum reddant ex aliquo mente proferentis retento, quodcumque illud sit; ut si quis (hic incipit propositio damnata ab Innoc. XI.) *vel solus, vel coram alio, sive interrogatus, sive propria sponte, sive recreationis causa, sive quocumque alio sine jure se non fecisse aliquid quod verum fecit, intelligendo intra se aliquid aliud quod non fecit, vel aliam viam, (Sanchez habet aliam diem: & haec est vera lectio: mendum siquidem irrepsit in propositionem damnatam) vel quod vis aliud additum verum; reverà non mentitur, nec est perjurus.* (Hucusque propositio damnata.) Sed tantum (persequitur Sanchez) non dicit veritatem determinatam; quam audentes concipiunt, & verba in se significant, sed aliam veritatem disparatam. Plures suae opinionis patronos recenset, nimirum Navarrem, Valentiam, Salomonem, Toletum, Manuelem, Phylaricum, Suarez, Leonardum. Probat verò suam sententiam auctoritate Christi Domini, qui Joan. 7. dixit: *Non ascendam ad diem festum.* Ex tamen (inquit Sanchez) statim ascendit: quae tamen oratio vera fuit ex addito mente Christi retento, scilicet, non ascendam, manifeste: quem sensum ea verba ex se non faciebant. Plura alia argumenta tum ex Scriptura, tum à ratione petita promittit, quae missa facio, ut alias hujus doctrinae regulas describere persequar.

IV. Eodem capite num. 19. haec habet. *Causa verò utendi his amphibologis est, quod id necessarium, aut utile est ad salutem corporis, huiusmodi, vel familiaritatem, vel ad quemlibet alium virtutis alium, ita ut veritatis occultatio censetur tunc expediens & studiosa. Haec est propositio 27. ab Innoc. XI. damnata. Addit verò num. 22. sub finem, causam utendi his amphibologis esse posse jocum, seu recreationem. Verum, inquit, si juramentum adesse, adest manifesta culpa; at sola esset venialis.*

V. Idem num. 24. *Potest testis praedictis equivocationibus uti, etiam si aliis juridice rogetur, quocumque sententur ob aliquam causam ferre testimonium, ut quia notabile damnum ipsi sequetur, &c. Quia cum ea causa excusante non teneatur, verè dicit se nescire, non vidisse, non audivisse, intelligendo, ita ut dicere teneatur.*

VI. Idem num. 29. haec scribit: *Quando taxa alicujus rei est injusta, plus vendens, aut defraudans in pondere, & mensura, ita ut sibi satisfactio pro pretii injuria, & reddat correspondentes merces pretio dato, potest hic rogatus à iudice, an plus vendiderit, vel defecerit in pondere, id negare, asserereque, se pretio taxato vendidisse, & integrè pondus, & mensuram tradidisse intelligendo haec: Ita ut plus vendens, aut deficiens in pondere, & mensura delinquerit. Quippe absque delicto, utrumque fecit. Atque ita verè dicit se integrè tradidisse, nempe quatenus tenebatur eo pretio accepto nec excelsisse delinquendo. Atque ad hoc satis est opinione esse probabilem, eam taxam non obligare.* Non modò restrictiones mentales, seu mendacia hic docentur; verum

etiam Reipublicae regimen penitus convellitur. Si opinio probabilis factis est ut subditi valeant Principatus functiones contemnere, aliaque, quas ipsi probabiliter iustiores existimant, substituire; atum est sanè de Republica.

VII. Idem num. 31. haec scribit: *Quintò deducitur, eum cui licitum est aliqua bona abscondere, eo quod illis ad vitam sustentandam egeat, ne à creditoribus capiantur, & sic cogatur mendicare, posse rogatum à iudice jurare se nulla bona abscondita habere (argue idem possunt jurare id scientes, dummodo ipsi constet licitè eum abscondere ad hunc finem) intelligendo secum: Non habere bona abscondita, quae iudici manifestare teneatur.* Sermo est non de extrema, sed gravi necessitate. Vult quidem, debitorem posse retinere bona creditoris, nec cogatur mendicare, & insuper jurare se ea non retinuisse. Quid validius ad fraudes invehendas omnes, & debitorum solutionem eludendam?

VIII. Idem num. 32. *Sextò deducitur, quoties quisquam à ejusvis debiti obligatione liber est, posse rogatum à iudice de illo id negare, intelligendo intra se, ita ut debeat: quia respondet ad debitam iudicis mentem. Quae ratione optimè Covarrubias, Cepola, & Azorius docent, eum qui mutuo nummos acceptos solvit, posse à iudice rogatum de mutuo jurare se illud non accepisse, intelligendo, ita ut teneatur solvere. Idem docent Suarez, Portius, raldus. Atque idem dicendum est, si quacumque alia ex causa ab eo mutuo solvendo liber esset, quae idem credo, si tunc non teneatur solvere, eo quod terminus ad quem mutuum datum fuit, non est impletus, vel praepaupertate excusatur debitor à tunc solvendo.*

IX. Idem num. 36. *Nono deducitur, creditorem virtute instrumenti publici exigentem coram iudice debitum, vulgò excusando per la decuda, posse jure jurando asserere quantitatem in eo instrumento contentam esse sibi debitam prout jure debetur; etsi pars illius summae debita soluta sibi sit; si tantundem pecuniae, quantumdem solutum est, sit alia via sibi debitum; de quo nullum est instrumentum publicum, virtute ejus exigatur... dummodo tamen praedictum non contingat alterius creditoris.*

X. Idem num. 37. *Decimo deducitur, si per injuriam extorqueatur promissio jurata, alicujus pecuniae danda, licet juranti uti haec equivocatione: Juro tibi me numeraturum pecuniam, intelligendo ut ille casus tibi regatur à verbo juro; ita ut sensus sit: Tibi juro fore ut numerem pecuniam, sive tibi sive alteri; quod ea oratio patitur utrumque sensum.*

XI. Idem num. 38. *Sed an liceat tunc jurare, retinendo mente hanc conditionem: Juro me daturum, si tibi scilicet juramento sum debitor? Aliqui negant, ducti quod ea verba hanc amphibologiam non patiantur in communi hominum sensu: Cajetanus, Aragon, Soto. At retenta nostra sententia, numero decimo quinto*

tradita dicendum est, id scire. Quia nihil re- fert verba eam amphibologiam non pati, & cogit necessitas ea uti. Porro numero decimo quinto citato docet: Cur ergo erit mendacium uti verbis ex se non ambiguis, si ex conditione in mente retenta verum sensum efficiunt? ... Hoc est utilissimum ad legenda multa que tegere opus est, nec regi abique mendacium possent, nisi modus hic esset licitus. Quia verba ex se ambigua non passim inveniuntur.

XII. Idem num. 39. Undecimo deducitur, coactum aliquam accipere in ipsam, quam ducere non teneatur, posse jurare se acceptum, rum, intelligendo intra se: Si teneor, vel si posse placuerit mihi.

XIII. Idem num. 40. Decimo tertio adulteram rogatam a marito, an adulterium admiserit, posse jurare se non fregisse matrimonium. Similiter potest jurare se non fecisse, intelligendo intra se ut tibi revelem.

XIV. Idem num. 43. Decimo quinto deducitur, eum a quo mutua pecunia petitur, quam revera habet, posse iurejurando affirmare se eam non habere intelligendo intra se, ut mutua det, quando non teneatur mutare. Ita Navarrus, Phillicus, Sayro. At contrarium tenent Corduba, Lopez, Henriquez. At credo priorem sententiam esse veriore quoad hoc, ut ille non sit perjurus quia in suo sensu verum dicit, cum sensus sit: Non habeo ut tibi mutare velim. Quare ad veritatem hujus juramenti nihil refert, utrum ille teneatur mutare, necne. Et ita non oportet adere illam limitationem, quam peggiali Doctores addunt, quando non teneatur mutare.

XV. Idem num. 44. Ultimo deducitur, penitentem temere rogatum, an hoc, vel illud peccatum factus sit, posse jurare se non commissum, intelligendo, ita ut teneatur illi explicare.

XVI. Ut plenior recentioris Theologiae notitia habeatur, lubet pauca adjicere ex Tamburino, qui prae ceteris antiquae doctrinae regulis temperavit, atque humanitati accommodavit. Lib. itaque 2. in explic. Dist. cap. 3. §. 2. n. 1. haec docet: Quae est an liceat juranti accipere verba in alio sensu ab illo quem ea praesentant. Juro v. g. per Deum, me hac nocte non dormivisse, intelligendo, vestitum: me non habere pecuniam, intelligendo, quam tibi elargiri velim: uxorem, vel maritum matris, monii leges non fregisse, intelligendo manifeste: non debere mihi centum, intelligendo, ita ut ea non possim mihi compensare cum aliis centum que tu mihi debes, &c.

Resp. Licere, ut idem docent (nempè Lessius, Castroplaus, Rebellus, Bonacina) & docetur passim, praescindendo tamen a damno quod dolose hoc juramento injuncte facerem; etiam si quis non sit rogatus jurare, sed se offerat.

XVII. Idem ibid. num. 4. Quando verba nullo modo ex se patiuntur talem aequivocationem, seu mentis restrictionem, licetne

aliud intelligere solum ex mea mera voluntate? Juro v. g. me non dormivisse, intelligendi me non comidisse. Quo pacto materialiter solum dico, me dormivisse, non significativè.

Resp. Sanchez negat licere: quia non est in cujusvis arbitrio significationem verborum imponere. Verum hæc ratio non potest avellere, me à probabilitate, quod liceat.

XVIII. Martinus Bonacina ferè omnes propositiones, quas ex Sanchez retulimus, exscripsit, & laxitatem clarius docuit. Unam, & alteram isthuc transcribam. Itaque tom. 2. dist. 4. §. 1. punct. 1. 2. num. 5. hæc habet. Quinro eum qui habet justam causam celandi aliqua bona, ne capiatur à creditoribus, quæ sibi necessaria sunt ad vitæ sustentationem, & sine quibus cogereur mendicare, posse negare se occultasse, intelligendo quæ non possit occultare, vel quæ teneatur manifestare. Idem respondere possent testes scientes ipsam licite occultasse: tum quia hæc responsio non est contraria intentioni inquirentis, sed potius est ipsius menti conformis: tum quia adest justa causa utendi restrictione, vel amphibologia.

XIX. Idem Bonacina ibidem. Sexto adulteram rogatam a marito, an sit adulterata, posse negativè respondere, intelligendo, ut teneatur illi revelare.

XX. Idem Bonacina ibid. num. 8. Hinc colligi potest, venditores qui cum non possent, alia via pretium justum ab emptore obtinere, jurant rem tanti sibi fecisse alio sensu quam emptor participat, non solum ad quicquam non teneri præcise ratione juramenti, ut patet ex primo quæsto; verum neque videri mortali ter peccare, si non asserant damnum notabile parti, nec intendant eo pacto decipere, aut obtinere aliquid supra justum, aut ex torquere pretium rigorosum, quo noluisse emptor emere.

§. I.

Quid senserint posteriores Theologi post damnatas theses ab Innoc. XI.

I. Antequam ultra provehor, ne invidiam constare videar, sciat lector testari Lumbier apud Cardenas diff. 19. c. 1. n. 5. pluraquam quinquaginta auctores consuecumque instituti propugnasse theses proscriptas de mentalibus restrictionibus. Ex Dominicanis citantur Ferre, Candidus, Zarnardus, La-Cruz, & alii.

II. Posteriores Theologi variis distinctionibus eludere tentarunt thesium proscriptionem. Distinxerunt restrictiones in pure mentales, & in non pure mentales. Illas secus istas, damnatas contendunt. Alii distinxerunt veritates in duas classes, æjentes alias esse communicabiles, alias incommunicabiles. Postremi docent nos posse usurpare verba in suppositione materiali, ut ipsi dicunt, seu in sensu in quo nihil significant. Interrogatus Sempronius num sciat, num commiserit delictum, respondet, Nescio, non feci. Hæc verba nihil significant, ac si essent prolata à pstrato, quando cau-

causa gravis adest veritatis occultandæ. Hanc doctrinam præ ceteris dilatavit P. Carolus Ambrosius Cattaneus.

III. P. Viva in commentariis ad propositiones damnatas num. 1. hæc scribit. Utraque propositio à plurimis primi subsecuti DD. videbatur doceri apud Diana, p. 2. tractu 15. resol. 25. & p. 3. tra. 6. resol. 3. & apud Sanchez, lib. 3. cap. 6. n. 15. & 19. & non nemo ad quinquaginta DD. laudat pro utraque propositione. Verum, si attentè mens perorantque, istorum cum eodem Sanchez inspicatur, & si advertatur ad casus in quibus docent has amphibologias licere, & eorum fundamenta, liquidò apparebit eos nolle licitas esse restrictiones pure mentales, quas Pontifex ut mendacia damnat, sed solum restrictiones non pure mentales, aut aequivocationes, & ad summum locutionem materialem.

IV. Damnarunt ergo Pontifices summi propositiones chimericas, quæ in nullo reperiuntur Theologorum? Dum Jansenistæ simili effugio arguantur, se damnare quinque propositiones, ut jacent, at eadem non reperiri in Jansenio, quid respondet P. Viva cum cæteris? Utiqûè Romana Sedes definitivè quinque propositiones reperiri in libro Jansenii; at non definitivè theses de restrictionibus mentalibus reperiri in Sanchez, in Tamburino, in Escobar, & cæteris quinquaginta indicatis à Lumbier. Cæterum licet hoc factum non declaraverit Ecclesia; juxta tamen omnes critices regulas verum est: & dum illud negat P. Viva, necessario inferitur, damnationem pontificiam frustra esse. Nulla quippè doctrina damnata est, juxta P. Viva, quæ reperitur in aliquo Theologorum. Nam Sanchez, Tamburinus, & alii citati à Lumbier laxius cæteris scripserunt de restrictionibus mentalibus: in istis teste P. Viva non reperitur doctrina damnata; ergo nullibi in rerum natura reperitur doctrina damnata. Ergo chimericas theses damnavit Romana Sedes. Hæc absurda consecraria merito omnino improperamus Jansenistis. At qua via possit P. Viva se ab istis defendere, sanè non video. Ad Casuistas Dominicanos supra indicatos quod attinet, sincere ego fateor illos docuisse damnatas aliquas theses. At hanc sinceram confessionem de Sanchez, de Escobar, de Tamburino, de Castroplaus, alii que edere recusat P. Viva cum aliis.

V. P. Lacroix lib. 3. cap. 2. dub. 4. §. 13. n. 295. hæc scribit: Secundum ante dicta debent nunc post damnationem propositionum relatarum limitari multa, que passim inveniuntur apud graves auctores, que referunt Wib Sandaus ad propositum num. 26. damnatum, supra Moya tom. 2. dist. 1. quæst. 6. qui uti Cardenas c. 6. cautè est legendus, quia quædam ponunt que merito limitari debent.

VI. Addo ego cautissimè legendos esse in hac materia P. Viva, & Sporer, qui ultimus tr. 2. cap. 1. sect. 3. n. 106. contra judicium P. Lacroix, legendum de hoc argumento proponit P. Cardenas tamquam satis liberalem in explicanda dictas theses. Non rarò discrepant inter se benigni Casuiste, P. Didacus de la Fuente Hur-

tado, & P. Carolus Casnedi, ut mihi videtur post damnatas theses defendunt restrictiones pure mentales esse licitas ex causa honesta, vel non esse damnatas, ut patam feci loc. cit. c. 16.

§. II.

Vera doctrina proponitur, & paucis refellitur doctrina plurimum recentiorum.

I. Licetum esse locutionem amphibologica, seu equivocatione, quæ aut vi verborum, aut ratione circumstantiarum, juxta communem intelligentiam, plures excipit sensus intelligibiles ab audiente, veritatem occultare; sed non semper hæc amphibologia occurrit, neque semper sufficit ad occultandam veritatem, potissimum dum interrogans urget ut sine aequivocatione loquamur: propterea alia via occultanda sunt secreta, quæ revelari sine peccato nequeunt.

II. Prima pars propositæ sententiæ constat ex pluribus Scripturæ sanctæ exemplis. Vos ascenditis ad diem festum hunc, ego autem non ascendo ad diem festum istum, quia meum tempus nondum impletum est, &c. Joann. cap. 7. Rufus Luc. 24. Et ipse se finxit longius ire. Advertendum cum Sancto Augustino, Christum Dominum plurima in Evangelio figuratè, & sub parabolarum tegumentis locutum fuisse: & quæ imperitis mendacia videntur, mysteria esse, figuratæque locutiones. Porro locutiones figuratas, quibus usi sunt Scriptores divini, adhibere minime possunt homines privati. Alioquin commercium, & societates humana continuo perirent. Quod ut caveeret Christus Dominus dixit: Sit sermo vester, est est, non non. Urgente dumtaxat necessitate occultandi aliquid grave secreta, licitum est uti illa aequivocatione quæ plures admittit sensus ab audiente, aut vi verborum, aut ratione circumstantiarum intelligibiles. Quod autem audiens non advertat sensum quem qui loquitur intendit, ex illius occitantia proficiscitur. Doctrina hæc communis est penes omnes.

III. Non semper tamen occurrunt locutiones istæ amphibologica, quibus occultari absque mendacio possit veritas. Et hoc est punctum præcipuum adversus plures recentiores, qui post damnatas restrictiones mentales ab Innoc. XI, scripserunt. Isti enim contendunt semper adesse locutiones amphibologicas ad occultandam quamcumque veritatem alicujus momenti. Non contra dicimus aliqua occurrere facta, que admittunt locutiones equivocas, quarum usus licitus est in tali casu. Plura verò facta de quorum veritate, vel falsitate interrogamus, sunt quæ nulla locutione amphibologica occultari valent. Et tunc veritas aut custodienda, aut manifestanda est juxta circumstantiarum diversitatem. Exemplo res clarior fiet. Uxor adultera vitam amittit, si adulterium marito pugione distracto illam impetenti fateatur: nulla occurrit vera, & extrinseca amphibologica locutio, qua occultare crimen queat. Quid tunc agendum? Nos cum S. Augustino dicimus, moriendum potius esse quam mentiendum.

Contra nonnulli docent, semper adesse locutiones æquivocas, quibus occultari veritas possit, & in tuto collocare vitam propriam. Quænam sunt istæ locutiones æquivocæ, & amphibologicæ? Sunt sequentes, reponunt illi. *Datur scientia communicabilis, & incommunicabilis.* In tali casu verba nihil significant. Quando, inquit, manifesta veritas nequit absque vitæ jactura, tunc adhibenda est scientia *incommunicabilis*; seu neganda est absolute veritas, quia non est communicabilis; vel tunc verba nihil significant. Si hæc non sunt restrictiones omnino mentales, quænam erunt? Recentiores non pauci, ut eluderent damnationem thesium, ceperunt vocare restrictiones omnino mentales, non omnino mentales, sed exteriores. Alii dicunt, damnatum esse usum restrictionum mentalium passim, & pro quacumque re veli secus usum moderatum, & in re gravius momenti. Quæ interpretamenta rejiciunt tamquam commenticia, & vana.

IV. Auctores qui ante Vener. Innoc. XI. propugnant licitas restrictiones mentales, defendebant quoque licitum esse eandem juramento confirmare. Et quia res incredibilis apparet, lubet verbis eorumdem factum relabere. *Ex his collige cum Trullench. quandam regulam notari dignam: quæviscumque licitum est uti oratione ambigua, vel tacita restrictione, licitum est etiam uti juramento, si necessitas, vel notabilis causa id postulet, vel utilitas corporis, aut honoris, aut rerum familiarium, vel si intercedat injusta interrogatio facta illi qui amphibologicè loquitur.* Ita Antonius ad Spiritu Sancto tract. 5. de Jur. disp. 1. sect. 9. num. 2. & pro hac opinione citantur Lessius, Castroplaus, Trullenchus, Mallius, Diana, & alii. Heinc collige quam periculosus sit usus Probabilium. Ante Innoc. XI. vulgata pene non paucos erat doctrina & de licito restrictionum mentalium usu, & quod eadem restrictiones confirmari juramento possent. Damnata sunt restrictiones ut mendacia, & juramenta easdem confirmantia ut perjuria. Plures nunc vigent opiniones magnopere laxæ. Forsitan posteri Pontifices easdem damnabunt. Cavendum itaque nobis est ab eisdem.

V. Confessarius interrogatus num sciat aliquod peccatum quod audivit in confessione, respondere jurò, & licitè absque mendacio potest se nescire, & suam negationem juramento firmare: quoniam præsumitur interrogati ut homo, & ut homo revera ignorat peccatum istud, ut cum S. Thoma in *Suppl. quæst. 11. art. 1. ad 3.* omnes Theologi docent. Quandoquidem jure præsumitur, ut dictum est, Christianorum neminem interrogare Confessarium ut Confessarium.

VI. Quid, si interrogator iniquus impeteret Confessarium ut Confessarium, illumque urgeret ut revelaret crimen auditum in confessione? Docent aliqui, posse hoc quoque in casu Confessarium negare se audivisse peccatum quod revera audivit. Nos verò dicimus, nullo modo posse, vel debere Confessarium hoc modo respondere. Talis quippè responsio manifestum con-

tinet mendacium. Siquidem dum improbus interrogator limitat suam interrogationem ad notitiam habitam in confessione, seu ad Confessarium ut ministrum Dei, tunc fieri distinctio nequit duplicis personæ, humane, & divinæ. Quid ergo? Revelandum peccatum est, & violandum sigillum sacramentale? Absit. Quæ itaque via custodiendum? Hoc in casu debet Confessarius apostolico pectore, & evangelicæ fortitudine sceleratissimum interrogatorem his verbis repellere: An ignoras, insanum caput, interrogationem tuam esse sacrilegam? An telatet Dei ministrum de auditis in sacramentali confessione neque adfirmare, neque negare quidquam posse? Divino ministerio, quo fungor, gravem inferem maculam, si quidpiam in uranque partem hincrem. Apagè ergo cum iniqua tua interrogatione. Hanc doctrinam sanguine confirmavit invidius Martyr S. Joannes Nepomucenus. Hanc viam insisteret Confessarius debet, si ve audierit, si ve non audierit in confessione crimen de quo interrogatur. Hæc ratio custodiendi sigilli sacramentalis non securior modo est, & sacramenti sanctitati, & ministerii dignitati magis consentanea, verum etiam necessaria. Idque sequenti exemplo evinco. Mater flagitii à filia parati conficia eam ad Confessarium ducit, ut crimen confiteatur. Post confessionem filie continuò mater se tribunali sistit, doloremque conceptum ob violatam pudicitiam filie patefacit Confessario, eumque rogat ut in quacumque solamen sibi dicat, non filia saltem sincerè, & dolenter suum confessum sit flagitium. Quo se vertet tunc Confessarius? Si adfirmet filiam confessam esse peccatum suum, sigillum violat. Si neget, pariter sigillum infinget. Falluntur qui pro custodia sigilli sacramentalis, vel alterius secreti negationem suggerunt, ceu unicum remedium. Unica enim ratio secuta, & scuta est repulsiò, & objurgatio severa interrogatoris, eidemque patefacere, quam sit sacrilega sua interrogatio. Si plura cupis de restrictionibus mentalibus, & de juramento dolo, consule *disp. 3. 4. 5. & 6. tom. 3. & 4. Theol. Christ.*

CAPUT VIII.

De Perjuria, & juramenti interpretatione, & dispensatione.

I. **Q**UÆST. I. *Quid & quotuplex sit perjurium?*
RESP. Perjurium præse acceptum est mendacium juramento firmatum. Triplex distingui perjurium solet. 1. cui deficit veritas. 2. cui deficit justitia, dum quis rem illicitam jurat. 3. cui deficit iudicium, cum quis temerè, sine justa causa jurat. Hæc duo ultima improprie, & lato modo perjuria vocantur.

II. Perjurium gravissimum peccatum est, & post blasphemiam, & idololatriam, excedit omnium delictorum malitiam, S. Thomas, & alii graviore Theologi docent, perjurium esse ipso homicidio gravius. Quandoquidem perjurium est contra præceptum primæ Tabulæ, & directè ac

CAPUT IX.

De Adjuratione, & exorcismo.

I. **A**djuratio est obtestatio divini nominis, seu rei sacre, qua quis urgetur vel imperio, vel obsecratione ad aliquid sciendum, vel omittendum, ut 2. 2. *quæst. 90. art. 1.* S. Thomas docet. Adjuratio alia est deprecativa, alia imperativa; alia solemnis, alia privata; alia propria, alia impropria. Deprecativa est cum aliquid petimus ab ipso Deo, ejus misericordiam, aut merita Jesu Christi, vel Sanctorum contestantes. Imperativa est cum subditis per Divini nominis contestationem quidquam præcipitur, uti fecit 1. ad *Theosal. 5.* S. Paulus. *Adjuro vos per Dominum ut legatur epistola hæc omnibus sanctis fratribus.* Solemnis adjuratio est que peragitur à sacris ministris secundum ritum Ecclesiæ. Privata à quocumque fieri potest. Adjuratio adus religionis est, & ut licitè fiat, eadem ac juramentum conditiones postulat.

II. Adjurare solemniter secundum ritum Ecclesiæ solis ministris ab Ecclesiâ consecratis convenit, quales tunc insigniti gradu exorcistæ. Alii verò fideles valent adjurare privatim demones, non publicè, & solemniter. Solæ creature rationales adjurati queunt, quia hæc sola verba percipiunt adjurationis. Nec obest quod Ecclesiæ exorcismos adhibeat contra brucum, locustas, grandines, aliisque ratione destituta: quoniam tunc non ejusmodi creaturæ irrationalis, sed spiritus invisibiles, seu demones, qui istas creaturas movere ad hominum nocumentum solent, directè adjurantur, ut 2. 2. *quæst. 9. art. 3.* Angelicus docet.

III. Antiquissimus in Ecclesiâ est exorcismi usus. Salmanticenses contendunt exorcismum effectum producere ex opere operato. Sed hæc opinio pugnat cum manifesta opposita experientia. Dicimus itaque, exorcismus divina virtute suos parere effectus, quando, & quomodo divina placuerit voluntati. Frequenter peccata obsecrorum, & quandoque exorcismorum impediunt effectus exorcismi.

IV. Non semper necesse est ut formulæ ab Ecclesiâ præscriptæ adhibeantur ad exorcismos peragendos, sed abigi demones queunt sola nominis JESU invocatione, ut Marc. 16. habetur: *In nomine meo demones ejicient.* Veritas fidei est demones aliquando in hominum corporibus inhabitare. Tria verò requiruntur ut dicatur homo demoniacus, seu arreptus. 1. ut demon ingreditur corpus obfessi: exterior quippè assistentia hand sufficit ut quis emergentis appareat. 2. oportet ut demon non media aliqua re naturali vexer hominem, sed seipso ingredi ejusdem corpus debet: alioquin maleficiati dicentur obfessi. 3. requiritur ut demon habeat potestatem manendi in corpore obfessi, ceu in domicilio, illudque torquendi cum intus, tum extra. In qualibet corporis parte residere demones possunt. Si alicui corporis membro, puta

proximè contra Deum. Homicidium verò est contra præceptum secundæ Tabulæ, & contra humanam justitiam. Tandem perjurium elevat, & destruit certitudinem divini testimonii. Quare leges tum civiles, tum canonice gravissimas statuerunt adversus perjuros penas, quas hic recensere non vacat.

III. PRIMA REGULA interpretandi juramenta traditur 2. 2. *quæst. 89. art. 7. ad 4.* à S. Thoma, & est ejusmodi. Jurans sine dolo obligatur secundum intentionem jurantis; jurans verò cum dolo secundum sanum intellectum ejus qui juratur. In juramento promissorio, in quo interpretatio propriè locum habet, juramentum accipiendum est secundum intentionem jurantis, quando is bona fide jurat.

IV. REGULA SECUNDA. Multæ conditiones subintelliguntur in juramento promissorio. 1. Si Superiori placuerit. 2. Si res in eodem statu permanferit, seu si non fuerit graviter immutata. Promissum cum juramento nuptias puellæ bonæ famæ, & sanæ. Si hæc malæ famæ, infirma evadat, eam decere non astringerit. 3. In donatione, si alter ingratum non existat. 4. Si is cui facta promissio est, eam accepit, aut tacitè non renferit. 5. Juramentum personale est, nec transit ad hæredes, ad quos tamen transit obligatio contractus jurati. 6. Si juramentum fit alicui in dignitate constituto, transit ad ejusdem successores, si nomen exprimat dignitatis. Si nomen dignitatis sicutur, successori renovandum dignitatum est. 7. Qui jurant, stare sententiæ arbitrario tali de ferenda, transacto die cessat juramentum. 8. Juramentum nunquam cedere debet in damnum tertii. 9. Juramentum dubium pro lege, non pro libertate interpretandum est.

V. QUÆST. II. *Quot modis juramentum cesset?* RESP. Quatuor modis. 1. Superioris abolutione; 2. commutatione; 3. remissione creditoris; 4. relaxatione iudicis. Juramenta Deo facta votorum naturam imitantur. Qui possunt vota, possunt & juramenta irritare. Similiter qui habent potestatem dispensandi, vel commutandi vota, possunt dispensare, vel commutare juramenta Deo facta. Delegati tamen ad dispensandum in votis nequeunt dispensare in juramentis. Quoniam duo hæc vincula sunt diversè generis, nec unum ab altero pendet.

VI. Pontifex nequit juramentum homini factum relaxare, nisi addit justa causa. Justa causa duplex: altera bonum commune, altera pœnam creditoris respicit. Indignitas quoque personæ cui factum juramentum est, causa relaxandi esse valet. Juramenta insuper gravi metu, aut dolo extorta relaxari possunt.

linguæ, pedi, brachio peculiarem molestiam dæmon inferat, ibi eum resistere probabile est.

V. Signa quibus enervamenti, seu arreptitii, & dæmoniaci cognosci valent, plura sunt. 1. si peregrinus linguis loquantur. 2. si occulta revelent, & secreta quæ humanam facultatem excedunt, & nulla virtute naturali sciri valent. 3. stupor omnium membrorum. 4. terribilis & trucidantem vultus. 5. vires ingentes, quæ humanas excedunt. 6. vox inusitata. 7. dum enervamentum profert nomen JESU renuit. 8. dum enervamentum conturbatur, quando ministri exorcismos peragunt. Quamquam hæc postrema signa separatim certa non sint, conjuncta tamen cum primis certitudinem parant.

VI. Arma quæ adhibere exorcista debet in expellendo dæmone, sunt sequentia. 1. scuto vivæ fidei se munit minister. 2. spem erigat. 3. caritatem accendat. 4. iuges preces præmittat. 5. divinum auxilium imploret. Istis quoque armis munit enervamentum studet. His præsidii instructus impavido, & audienti animo bellum adversus nequissimum hostem aggreditur. Præcipiat dæmoni ut à torquendo enervamento desistat. Interrogat de iis quæ ad ejusdem expulsionem conducere judicabit. Caveatne quicquam interroget quod ad expulsionem necessarium non fuerit. Non permittat ut dæmon loquatur præter ea quæ necessaria sunt.

VII. Signa egressus dæmonum è corpore enervamenti varia sunt; nullum tamen certum, & infallibile. Signum quod verissimum reputatur, est, si obsessus multos dies, & longum tempus nihil incommodi patiatur. Egressum dæmonis è corporibus comitari solent hæc signa. Aspektus hominis nigri, cani, hirci, mulcæ, formicæ, ingens vomitus, halitus fetidus, magni ejulatus, clamores resonantes, timor inusitatus, in terram collisio, ac desectio enervamenti, ut habetur Marc. 9. *Exclamans, & multum discerpens eum, exiit ab eo, & factus est sicut mortuus.* Hæc signa aliqualem egressus probabilitatem ingerunt, fallere tamen possunt.

DISSERTATIO II.

De Honorandis parentibus.

CAPUT I.

Propositiões damnatæ, & laxæ.

I. **L**icitum est absoluto desiderio cupere mortem patris, non quidem ut malum patris, sed ut bonum cupientis, quia nimirum ei obventura est pinguis hereditas. 14. Innoc. XI.

II. **L**icitum est filio gaudere de parricidio parentis à se in ebrietate parato propter ingentes divitias inde hæreditate consecutur. 15. Innoc. XI.

III. **A**lii contra affirmant, immunem esse tunc à culpa gravi illum qui parentibus suis exoptat mortem ob bonum aliquod temporale, ipsi inde securum, nempe ut quamprimum in hæreditatem succedat, vel ut liberetur à

dura eorum custodia. Quia hujusmodi desiderium de morte parentum tunc non tam est deo fiderium de malo illorum, quam de bono inde secururo: ergo non habet malitiam peccati, cum illam habere non possit, nisi finis illius malus sit; cum tota species actus inefficacis ex fine desumatur. Leander à SS. Sacram. tr. 1. disp. 2. q. 4. Castropalaus, & alii.

IV. **L**icet matri mortem filiarum optare, eo quod ob deformitatem, vel inopiam non possit eas juxta suum desiderium nupti tradere. Et idem esse dicunt, si ob illarum causam, male tractaretur à marito posset illarum mortem optare, ut ab illo damno liberetur. Castropalaus tom. 1. tr. 6. disp. 4. punct. 1. n. 2.

V. **A**n cum indignis possint filii licite con- trahere, patre, vel genitrice dissentiente? Fateor probable esse, ac tutum quod possint. Tamburinus lib. 5. in Decal. c. 2. §. 3. n. 5.

VI. **F**ilius ut eligat maritimum suum, esse consulere parentes tenetur, nisi causa iusta illum excuset; non tamen tenetur eorum ac- queiescere consilio, etiam sine illa. Torrecilla tom. 1. Sum. tr. 3. disp. 2. sect. 1. num. 29. fol. 348. Diana, & alii.

VII. **E**t si parentes tenentur corrigere, & diligere filios, & dominii servos, non ita filios, multos suos. Torrecilla tom. 1. Sum. tr. 5. p. 2. c. 13. n. 41. fol. 699. Sanchez, & alii.

CAPUT II.

De Pietate filiorum in parentibus.

Preceptum honorandi parentes his verbis expressum Exod. 20. est: *Honora patrem tuum, & matrem tuam, ut sit longævus super terram, quam Dominus Deus tuus dabit tibi.* Qui non genuerunt secundum Deum, patris nomen sibi jure vindicant. Deinde Pastores, & Sacerdotes, qui sacramentorum administratione ad vitam æternam nos regenerant, ut 1. Cor. 4. loquit S. Paulus. *In Christo Jesu per Evangelium ego vos genui.* Succedunt qui jus civile moderantur, ut Principes, & Magistratus Reipublice administratores. Tandem tutores, & curatores.

II. Peculiaris virtus, qua parentes honoramus pietas est, quæ culque status personas, ordine servato, veneratur. Officia quæ parentibus debentur, plura sunt. Primum amore summo post Deum prosequi illos debemus. Secundum officium honorem exhibet. Tertium officium est obedientia, qua illorum mandatis parere astringimur. Quartum officium est supplicia illis ferre tum in spiritualibus, pro illorum precibus Deo ostendendo, tum in temporalibus necessitatibus, iis congrua alimenta subministrando. Si in lege evangelica ignorantes sint, instrui si in peccatis sordescant, corrigi summa reverentia debeat; si penuria laborant, adjuvandi sunt; si ægrotant, interveniendum illis est.

III. **Q**UÆST. I. Peccantne filii contra hoc preceptum, si parentibus damnam grave desiderant? RESP. Hoc mandat præcipit dilectionem tum internam, tum externam, & simul odium

odium prohibet. Quare peccant mortaliter contra hoc mandat, nedum contra præceptum proximam diligendi, & odio non habendi, filii qui mortem, infamiam, aliudve grave malum parentibus desiderant.

IV. **Q**UÆST. II. *Quid dicendum de opinione Leandri, & plurium aliorum Casuistarum in quærentium, posse filium ob finem atque hæreditatem mortem exoptare parentibus?* RESP. Leander à SS. Sacram. tr. 1. disp. 2. q. 4. post relatam communem Theologorum sententiam adversus tantam impietatem hæc scribit. *Alii contra affirmant, immunem esse tunc à gravi culpa illum qui parentibus suis exoptat mortem ob bonum aliquod temporale ipsi inde securum, nempe ut quatuor primum in hæreditatem succedat, vel ut liberetur à dura eorum custodia.* Quia hujusmodi desiderium de morte parentum, tunc non tam est desiderium de malo illorum, quam de bono inde secururo: ergo non habet malitiam peccati, cum illam habere non possit, nisi finis illius malus sit; cum tota species actus inefficacis ex fine desumatur. Sic tenet Castropalaus tom. 1. tr. 6. disp. 4. de Cor. punct. 1. num. 2. qui citat pro se Emmanuelem Sa verb. Charit. num. 8. Azorium 1. p. lib. 3. cap. 12. quæst. 2. Bonacinam dispo. 3. quæst. 4. punct. ult. & Joannem Sanchez disp. 2. num. 9.

V. **E**xpositis his duabus oppositis sententiis, sic concludit P. Leander. *Sed ego respondeo, dicendum, quod ex his duabus sententiis prima sit valde probabilis; secunda vero non minus: & quia favorabilior est penitentibus, illa in casu occurrunt, ne in peccatum ex fragilitate irruant, est eis CONSULERE LENDA.* Adeoque dico, quod si quis ABSOLUTE desideret in hunc modum: Exopto, & cupio mortem patris mei, non ut malum patris mei est, sed ut bonum meum, seu ex causa mei boni, nimirum quia ex illius morte ego ejus hæreditatem adibo: tunc sic exoptans minime peccet mortaliter: quia tale desiderium est de bono fine, non de malo. Sic sentit Thomas Tamburinus, secutus Palaum lib. 5. in Decal. cap. 1. §. 3. art. 31. & alii Doctores.

VI. **T**om. 4. Theol. Christi pag. 206. scripsit hæc verba. *Hæc sunt monstra, & porrius tenta omnium horrendissima, quorum in universa ethicoorum morali Philosophia nec leve vitium occurrit. En Probabilissimi abortivos fetus: en inaudita laxitatis commenta.* Has phrasas, & exclamationes acuti censores in quodam libello supplicii, tamquam immane crimen produxerunt, alto silentio sententia, contra hanc invectionem est, compressa. Porro transcripta sententia pejor est hæc ab Innoc. XI. præscripta: *Licitum est absoluto à desiderio cupere mortem patris, non quidem ut malum patris, sed ut bonum cupientis, quia nimirum ei obventura est pinguis hereditas.* Detestabilior insuper est Leandri, & aliorum doctrina, qua asserit licitum esse cupere mortem patris non modo

adeundæ hæreditatis, verum etiam vitandæ se- verioris educationis causa. Immo addunt, hæc doctrinam consulentem penitentibus esse. Dicant quævis censores humanissimi, num submissa voce, & languido filio refellenda hæc laxitatis paradoxa sint? Verum nobis ergo ecce vomit extollere contra doctrinam ab Ecclesia damnatam, immò ipsa damnata immaniorum? Casuiste illi, qui doctrinam, & communi sensui, & pietati naturali erga parentes evidenter oppositam docent, digne sunt ut à Confessariis legantur tanquam directores, & magistri spiritualis regiminis? Si contra prima principia lumine naturali nota adeo turpiter errant, quanto gravius errabunt in quæstionibus obscuris, & implexis? Censores, qui me accusantur, quod se- verius invectiones sim adversus doctrinam scandalis plenissimam, caveant ne anam peribant aliiis credendi illos præstatam doctrinam amare. Negant? Cur ergo justissimam censuram criminati sunt? Provoco censors ut quid simile in universa sapientum ethicoorum Philosophia reperiant. Injuria ergo summo non accusant, quod occasione data, laxissimas opiniones quorumdam Casuistarum vehementi filio detestandas exhibeamus.

VII. **F**ilii qui deliberato animo, & frequenter parentes torvis oculis spectant, peccant mortaliter; secus si casu fortuito, & inopinato id agant. Quoniam præceptum honorandi parentes non modo interiorum, sed etiam exteriorum benevolentiam, & reverentiam præcipit. Qui parentes, vel leviter percussit, graviter peccant: quoniam licet percussio in se levis sit, tamen inflicta parentibus enormis evadit. Immo minax brachii elatio potest esse letalis, quia gravem prodit contemptum. Licitum filius est à parentibus injunctæ percussio cum moderamine inculpatae tutelæ seise defendere. Filii qui deliberato animo patri maledicunt, graviter peccant. *Qui maledixerit patri suo, morte morietur: Levit. 20.*

VIII. **F**ilii nequeunt accusare parentes de aliquo crimine apud iudices, hæreosus crimine excepto, & crimine in patriam. Qua de re hæc scribit lib. 3. de Offic. c. 9. Cicero. *Quid si pater sua expilet, cuniculos agat in ararium? Indicere magistratibus filius? Ne fas id quidem est: quin etiam defendat patrem, si arguatur. Non igitur patria prestat omnibus officii? Immo vero. Sed ipsi patria conducit pios habere filios in parentes. Quid, si tyrannidem occupare, si patriam prodere conabitur pater? Si libitum filius? Immo vero obsecrabit patrem ne id faciat. Si nihil proficet, accusabit, minabitur etiam ad extremum, si ad venientem patriæ res spectabit, patriam salutem anteponet salutis patriæ. En quam enucleatæ ethnici naturæ mandatum explicent. Etiam de his criminibus, admonendus primum pater est, exorandusque. Si inuicilis fuerit admonitio, & deprecatio, solvendum silentium est.*